

Структурно запас знань включає набори навичок службовців, інтелектуальну власність компанії, бази даних; стратегії компанії, умови договірної співпраці з діловими клієнтами.

Архітектура знань – це проект, який описує в загальних рисах підходи до досягнення стратегічної мети корпорації на основі колективного використання існуючого запасу знань. Доступність знань та обмін знаннями – дві необхідні та обов'язкові умови формування стратегії знань в корпорації.

Стратегія знань дозволяє розвивати нові здібності та прирощувати нові знання. Від швидкості прирощення нових знань та їх противної реалізації в корпорації залежить час, швидкість та кількісні параметри розвитку корпорації.

На етапі післяінтеграційної стадії успіх об'єднання визначається наявністю у корпорації запасу та архітектури знань. Стратегія знань, з одного боку, визначає ефективність реалізації стратегій всіх рівнів, а з іншого – залежить від побудованої організаційної структури корпорацій, яка є механізмом передачі знань по системі.

Для забезпеченості досяжності стратегічних цілей корпорації всі стратегії мають бути пов'язані між собою, підтримуватися одна одну і витікати одна з іншої.

Процеси злиття та поглинання не призводять до запуску механізмів автоматичної дії. Так, зростання розмірів корпорації не означає перетворення її в інноваційного лідера ринку. Для активізації інноваційних процесів в об'єднаній корпорації має бути розроблена та реалізуватися стратегія знань, яка реалізується з допомогою бізнес-стратегій та підтримується організаційною стратегією корпорації. З погляду можливості перетворення об'єднаній корпорації в інноваційного лідера злиття та поглинання формують можливості доступу до ресурсів, які при підтримці управлінських дій дозволяють сформувати лідера.

Без відповідних зусиль у післяінтеграційний період не відбувається і довгострокове зростання ринкової вартості об'єднаній корпорації. Практика корпоративних реструктуризацій засвідчила різні варіанти реакції ринку на оголошення про злит-

тя. За дослідженнями американських вчених, найактивніше ринок реагував на оголошення про злиття в період 1960–х років. З часом реакція ринку зменшувалася, і на сьогодні науковці відзначають галузеві відхилення ринкової вартості акції на оголошення про придбання, які з часом зникають у випадку, якщо очікування інвесторів залишаються нереалізованими. Найбільші очікування інвестори пов'язують з удосконаленими та новими бізнес-стратегіями об'єднаній корпорації, реалізація яких можлива лише за умови виникнення нових можливостей в об'єднаній корпорації.

Висновки

Успіх довгострокового розвитку корпорацій визначається ретельністю розробки, економічною обґрунтованістю вибору та контрольованістю реалізації всіх видів стратегій на всіх етапах інтеграційних процесів. Для кожного етапу інтеграції характерні свої види робіт по розробці, уточненню та реалізації стратегій. У сучасних умовах ефективність діяльності корпорацій меншою мірою пов'язують із виробничими та інноваційними стратегіями, а ставлять в залежність від організаційних стратегій, стратегій знань та стратегій взаємовідносин з клієнтами. Поступова реалізація даних стратегій дозволяє забезпечити досягнення мети корпоративної стратегії та відповідає намірам їхніх власників.

Список використаних джерел

1. Батракова Л.Г. Стратегия и тактика процесса управления знаниями / Батракова Л.Г., Колпакова А.Г. // Ярославский педагогический вестник, 2012. – №1. – Том I (Гуманитарные науки). – С. 109–113.
2. Рильська Н.В. Бізнес-стратегія торговельного підприємства як алгоритм досягнення концептуальної стратегічної мети. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/PRNIT_2006/Economics/15976.rtf.htm
3. Саєнко М.Г. Стратегія підприємства: підручник / Саєнко М.Г. – Тернопіль: «Економічна думка». – 2006. – 390 с. [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://buklib.net/books/33749/>

Т.А. ГОВОРУШКО,
д.е.н., професор, Національний університет харчових технологій,
І.П. СИТНИК,
к.т.н., доцент, Національний університет харчових технологій,
Х.В. ЗАСЕДКО,
студентка, Національний університет харчових технологій

Механізм податкового стимулювання фінансового розвитку підприємства

У статті розглянуто сутність механізму податкового стимулювання підприємства, досліджено його вплив на фінансовий розвиток підприємства.

Ключові слова: податкове регулювання, механізм податкового стимулювання, податкова пільга, податок на прибуток, оподаткування, податкові канікули.

В статье рассмотрена суть механизма налогового стимулирования предприятия, исследовано его влияние на финансовое развитие предприятия.

Ключевые слова: налоговое регулирование, механизм налогового стимулирования, налоговая льгота, налог на прибыль, налогообложение, налоговые каникулы.

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

The article considers the nature of mechanism of tax incentives, the effect resulting from their use on the financial development of the enterprise.

Keywords: tax regulations, mechanism of tax incentives, tax benefit, income tax, taxing, tax holidays.

Постановка проблеми. В сучасних умовах зниження економічної активності підприємств важливе місце має посилення позитивного регулюючого та стимулюючого впливу фінансової (зокрема, податкової) політики держави на тенденції фінансового та економічного розвитку підприємств.

У той же час розвиток підприємницької сфери України відбувається в умовах дії кризових та деструктивних тенденцій. Зокрема, частка збиткових підприємств в економіці України перевищує третину від їхньої загальної кількості. Тому заходи державного регулювання економіки мають бути спрямовані, перш за все, на стимулювання підприємницької активності.

Аналіз досліджень та публікацій з проблеми. Вагомий внесок у розвиток теорії податків і оподаткування внесли такі вчені, як М. Алексєєнко, А. Буковецький, М. Бунге, К. Еєберг, В. Лебєдєв, Д. Мілль, Д. Рікардо, А. Сміт, І. Озеров, І. Янжул, Л. Яснопольський. Слід відзначити праці сучасних українських вчених-економістів: О. Василика, А. Даніленка, О. Данілова, Т. Єфіменко, В. Загорського, С. Захаріна, А. Крисоватого, Ю. Кіндзерського, Я. Литвиненко, С. Онишко, О. Піхоцької, В. Синчака, А. Соколовської, І. Ткачук, В. Федосова, Н. Фліссака, Л. Тарангул, О. Чередніченко, Л. Шаблістої, С. Юргелевича, С. Юрія. Проте ще недостатньо досліджені форми, методи і важелі механізму податкового стимулювання, не мають практичного вирішення окремі питання посилення позитивного впливу податкової системи на фінансовий розвиток підприємств.

Мета статті – розкрити вплив механізму податкового стимулювання на фінансовий розвиток підприємства.

Для досягнення поставленої мети необхідно вирішити ряд завдань:

- з'ясувати сутність і структуру механізму податкового стимулювання та провести класифікацію важелів податкового стимулювання;
- дослідити вплив важелів механізму податкового стимулювання на фінансовий розвиток підприємств;
- виявити особливості податкових пільг із податку на прибуток підприємств як основи фінансового розвитку підприємств.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку теорії та практики оподаткування основна увага переноситься із фіскальної функції податків (наповнення державного бюджету) на регулюючу (можливість регулювання певних процесів і явищ в розвитку держави за допомогою інструментів оподаткування). При цьому не слід вважати регулюючу функцію податків похідною від фіскальної, адже економічна поведінка платників податків обумовлена не тільки фактом вилучення державою частини їх доходів, а й

визначається умовами цього вилучення, тобто порядком оподаткування, а також особливостями та співвідношенням інших елементів податків [2, с. 38].

Термін «податкове регулювання» слід розглядати як процес, що базується на свідомому, активному й цілеспрямованому використанні існуючої незалежно від волі суб'єктів управління регулювальної функції податків із метою отримання певних соціально-економічних наслідків і результатів [2, с. 41].

Своєю чергою, податкове стимулювання виступає підфункцією податкового регулювання (див. рис.). Отже, стимулююча функція податків полягає у здатності системи і податкової політики держави позитивно впливати на економічне зростання, розвиток науки, підприємницьку діяльність тощо.

Механізм податкового стимулювання розглядається як система важелів, форм, методів, інструментів державного впливу, спрямованих на стимулювання економічної та фінансової діяльності платників та підвищення її ефективності шляхом зміни податків і оподаткування [3, с. 5].

До основних важелів механізму відносять:

- податкові пільги;
- спрощення податкового адміністрування;
- податкову угоду;
- податковий кредит (відшкодування);
- податковий вексель.

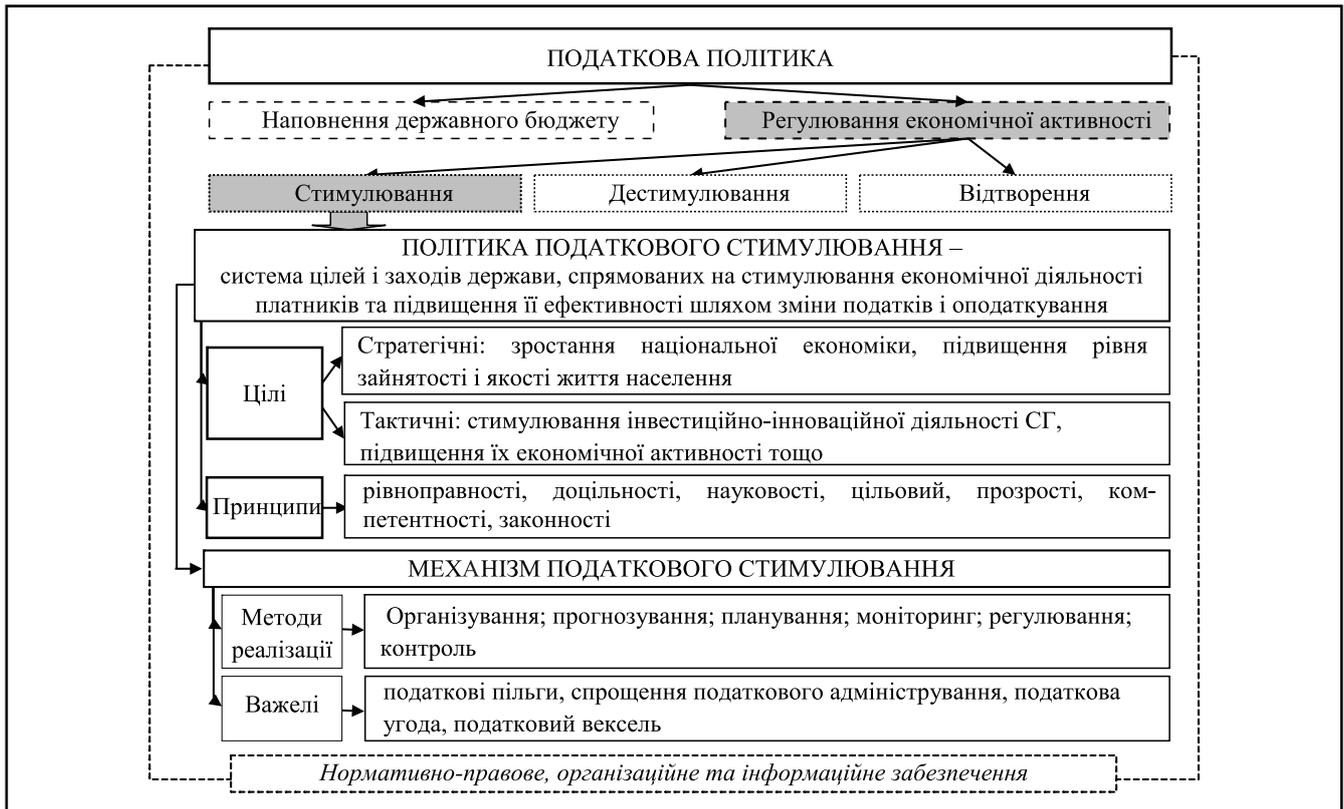
Проте зараз політика податкового стимулювання переважно реалізується за рахунок застосування податкових пільг. Згідно з ПК України податкова пільга – передбачене податковим та митним законодавством звільнення платника податків від обов'язку щодо нарахування та сплати податку та збору, сплата ним податку та збору в меншому розмірі за наявності підстав, визначених Податковим кодексом України [6].

Податкова пільга надається шляхом:

- а) податкового вирахування (знижки), що зменшує базу оподаткування до нарахування податку та збору;
- б) зменшення податкового зобов'язання після нарахування податку та збору;
- в) встановлення зниженої ставки податку та збору;
- г) звільнення від сплати податку та збору [6].

Особливості застосування, механізм надання пільг та їхній вплив на різні сторони фінансово-господарської діяльності платників податків доцільно розглядати в розрізі окремих податків та інших обов'язкових платежів.

Основним податком, який впливає на фінансовий розвиток підприємств, є податок на прибуток. Прибуток для підприємства є багатогранною категорією, що впливає на всі аспекти підприємницької діяльності. Сама суть підприємництва передбачає основною метою ведення господарської діяльності отримання прибутку. За рахунок прибутку підприємство має можливість вкладати кошти в розширення спектра своєї господарської діяльності. Прибуток може спрямовуватися на формування резервного капіталу, здійснення інвестиційної діяльності, створення додаткових соціальних гарантій працівникам, для виплати частини диві-

Податкове стимулювання в системі податкової політики [3, с. 6]

дендів власникам підприємства. Але таким чином перерозподіляється чистий прибуток, тобто прибуток після оподаткування. Тому наслідком оподаткування прибутку вже будуть масштаби та обсяги здійснення описаного розподілу [5].

Через систему оподаткування прибутку держава має можливість впливати на такі напрями фінансово-господарської діяльності підприємства, як: вибір форми господарювання і напрямків вкладання коштів, джерел фінансування та інвестування, швидкість оновлення матеріальної бази підприємства, порядок розподілу прибутку, розподіл матеріальних та трудових ресурсів між окремими сферами, діяльність в тіньовому секторі економіки, особливості стимулювання праці, застосування новітніх технологій та ін.

Стимулюючий вплив цього податку на фінансовий розвиток підприємства проявляється через пільгове оподаткування прибутку, яке може здійснюватися шляхом:

- звільнення від оподаткування;
- регламентування механізму визначення доходів підприємства, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування;
- особливості визначення витрат підприємства, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування;
- податкові канікули;
- зниження ставки податку на прибуток та її диференціація.

За допомогою звільнення від оподаткування відбувається стимулювання розвитку: підприємств та організацій, заснованих громадськими організаціями інвалідів; підприємств, які виробляють продукти дитячого харчування тощо.

Шляхом регламентування механізму визначення доходів підприємства держава має можливість не тільки істотно скоротити чи збільшити податкове навантаження, а й сприяти вибору напрямку вкладання коштів, забезпечити справедливе оподаткування та ін. Тобто розширення переліку доходів, що враховуються до об'єкта оподаткування, або звуження число доходів, що не включаються до об'єкта оподаткування, при незмінних умовах формування витрат підприємства та амортизації може призвести до значного збільшення податкового тиску на підприємство навіть без зміни ставки оподаткування. Наслідком таких дій є зменшення обігових коштів, які могли б вкладатися в розширення діяльності, зменшення рентабельності підприємства, внаслідок чого його власники можуть взагалі відмовитися від здійснення підприємницької діяльності, знайшовши альтернативні шляхи капіталовкладення.

Стимулювати фінансовий розвиток вітчизняних підприємств можна за допомогою внесення певних обмежень щодо доходів, які враховуються до об'єкта оподаткування.

Одним із найважливіших податкових важелів в оподаткуванні прибутку можна назвати особливості визначення витрат підприємства, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування. Адже залежно від їхнього переліку змінюється розмір податкового навантаження. При дуже широкому списку витрат, які можна враховувати при обчисленні об'єкта оподаткування, підприємство може взагалі не мати податкового зобов'язання з даного податку [5].

Також особливістю регульовальної здатності податку на прибуток є ще й те, що даний податок корегує, зменшує по-

ЕКОНОМІЧНІ ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ ГАЛУЗЕЙ ТА ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

даткове навантаження на підприємство щодо інших податкових платежів. Це може здійснюватися за допомогою включення чи виключення різноманітних податків до доходів та витрат підприємства.

Іншою податковою пільгою, що сприяє збільшенню ефективності фінансової діяльності підприємства, є податкові канікули.

Зміст цієї пільги полягає в тому, що суб'єкт господарювання звільняється на визначений час (як правило, до п'яти років) та при додержанні певних умов від сплати податку на прибуток [1, с. 176]. Це дозволяє тимчасово зменшити податкове навантаження на таких платників, що дає їм змогу вивільнити певну суму для розвитку підприємницької діяльності.

На період з 01.04.2011 до 01.01.2016 вводяться податкові канікули, тобто застосовується ставка 0% для платників податку на прибуток, у яких розмір доходів кожного звітного податкового періоду наростаючим підсумком із початку року не перевищує трьох мільйонів гривень, а розмір нарахованої за кожний місяць звітного періоду заробітної плати (доходу) працівників є не меншим, ніж дві мінімальні заробітні плати, розмір якої встановлено законом. Це стосується тих платників, які відповідають одному з таких критеріїв:

- утворені після 01.04.2011;
- діючі, у яких протягом трьох послідовних попередніх років щорічний обсяг доходів задекларовано в сумі, що не перевищує трьох мільйонів гривень та у яких середньооблікова кількість працівників протягом цього періоду не перевищувала 20 осіб;
- які були зареєстровані платниками єдиного податку в період до набрання чинності ПК та у яких за останній календарний рік обсяг виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) становив до одного мільйона гривень та середньооблікова кількість працівників становила до 50 осіб.

Проте даний вид стимулювання передбачає використання коштів, не перерахованих до бюджету при застосуванні ставки податку 0%, наперед зазначені Податковим кодексом цілі, а саме на переоснащення матеріально-технічної бази, на повернення кредитів, використаних на вказані цілі, і сплату процентів за ними та/або поповнення власних обігових коштів, тобто для забезпечення фінансового розвитку таких підприємств за допомогою фінансування діяльності за рахунок несплаченого податку.

У стимулюванні чи стримуванні підприємницької діяльності досить важливу роль відіграють ставки оподаткування. Цей важіль найкраще застосовувати при необхідності регулювання діяльності всіх платників податку, адже збільшення чи зменшення ставки призведе до зміни обсягу наявних фінансових ресурсів у всіх його платників, на відміну від внесення змін до переліку доходів чи витрат, визначення амортизації, адже існує велике різноманіття видів діяльності підприємств, які передбачають отримання доходу з різних джерел, різноманітні за складом витрати та різні потреби в оснащеності основними фондами, а ставка податку може бути одна для всіх.

Згідно з Податковим кодексом передбачено поступове зниження ставки податку на прибуток до 16% (з 01.04.2011 застосовується ставка – 23%; з 01.01.2012 – 21%; з 01.01.2013 – 19%; з 01.01.2014 – 16%), метою якого є поступове зменшення податкового навантаження на підприємства.

Отже, за допомогою механізму податкового стимулювання держава має можливість не тільки акумулювати доходи, а й впливати на різноманітні аспекти та результати фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання.

Висновки

За час незалежності в Україні вже сформувався механізм податкового стимулювання, проте він є дуже недосконалим. Існує багато недоліків у застосуванні важелів податкового стимулювання, проте ні новий Податковий кодекс України, ні жоден інший законодавчий акт не вирішує цієї проблеми. Застосування податкових стимулів не дає змоги зменшити податкове навантаження на підприємства, сприяти позитивним змінам у його фінансово-економічному розвитку. Податкова політика України залишається орієнтованою на виконання фіскальної функції податків та наповнення державного бюджету і правильно не використовує свого стимулюючого потенціалу.

В Україні найбільш дієвим і поширеним важелем механізму податкового стимулювання є податкові пільги. Кожне підприємство має змогу отримувати ту чи іншу пільгу в процесі своєї діяльності. Податкові пільги надаються з метою зменшення податкового навантаження на підприємства і підвищення результативності їх діяльності, що приведе до покращення багатьох показників ефективності фінансово-господарської діяльності суб'єктів господарювання.

Проте їх невміле використання сприяє ухиленню від сплати податків; породжує ланцюгову реакцію боротьби інших галузей і суб'єктів господарювання за пільги, спонукаючи останніх використовувати наявні ресурси не на підвищення ефективності господарювання, а на лобювання своїх інтересів в уряді і парламенті з метою отримання податкових пільг; має низьку адресність і виходять за межі початкових цілей їх надання.

Створення в Україні ефективної системи податкового стимулювання потребує перегляду дієвості податкових пільг, які надаються державою сьогодні, та державної підтримки розвитку інвестиційно-інноваційної інфраструктури з використанням світового досвіду, враховуючи особливості економіки України.

Для покращення потенціалу податкової політики в Україні необхідно серед багатьох цілей та пріоритетів податкової політики визначити основним стимулювання економічної активності підприємств. У сучасних умовах впровадження стимулюючого потенціалу податкової системи можливе через: удосконалення процедури адміністрування ПДВ, особливо його відшкодування; зниження ставки податку на

прибуток загалом та введення зниження ставки податку на частину прибутку, яка реінвестується у модернізацію виробничих фондів підприємств; запровадження системи інвестиційно-інноваційних податкових кредитів з податку на прибуток підприємств для всіх суб'єктів господарювання, що здійснюють кваліфіковане інвестування інноваційного спрямування; зниження податкового навантаження на фонд оплати праці.

Список використаних джерел

1. Данилишин Б.М. Державна підтримка та податкове регулювання підприємницької діяльності в Україні: монографія. – Донецьк: Юго-Восток, 2010. – 295 с.
2. Іванов Ю. Функції податків та податкове регулювання / Ю. Іванов // Формування ринкової економіки в Україні. – 2009. – №19. – С. 36–43.

3. Ільєнко Р.В. Важелі податкового стимулювання розвитку виробничої сфери: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. ек. наук.: спец. 08.00.08 – «Гроші, фінанси і кредит» / Р.В. Ільєнко. – Львів, 2010. – 20 с.

4. Корзун Р.Ю. Податок на прибуток підприємств у контексті реформування податкового законодавства України / Р.Ю. Корзун, Т.В. Мединська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.1. – С. 308–313.

5. Левашко Л.В. Податок на прибуток як інструмент регулювання підприємницької діяльності / Сьома Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Сучасний соціокультурний простір 2010» // www.intkonf.org

6. Податковий кодекс від 02.12.2010 №2755-VI // www.rada.gov.ua

7. Податковий словник-довідник / За ред. Л.Л. Тарангул. – К.: Знання України, 2010. – 155 с.

В.М. КАРПОВ,
к.е.н., провідний науковий співробітник, Інститут економіки та прогнозування НАН України,
О.І. НИКИФОРУК,
к.е.н., с.н.с., Інститут економіки та прогнозування НАН України

Державна політика імпортозаміщення рухомого складу залізничного транспорту

У статті розглянуто проблеми імпортозаміщення рухомого складу, шляхової техніки, високошвидкісних поїздів залізничного транспорту. Запропонований економічний механізм реалізації державної політики імпортозаміщення на основі вивчення зарубіжного досвіду.

Ключові слова: державна політика, імпортозаміщення, залізничний транспорт, економічний механізм.

В статье рассмотрены проблемы импортозамещения подвижного состава, путевой техники, высокоскоростных поездов железнодорожного транспорта. Предложен экономический механизм реализации государственной политики импортозамещения на основе изучения зарубежного опыта.

Ключевые слова: государственная политика, импортозамещение, железнодорожный транспорт, экономический механизм.

The article considers the problems of import substitution rolling stock, track equipment, high-speed trains of the railway transport. It was proposed economic mechanism of realization of the state policy of import substitution on the basis of foreign experience.

Keywords: public policy, import substitution, railway transport, economic mechanism.

Постановка проблеми. Одним з пріоритетів Державної програми активізації розвитку економіки на 2013–2014

роки визначено «імпортозаміщення та сприяння розвитку внутрішнього ринку». Одним із перспективних напрямів реалізації цих пріоритетів є сприяння розвитку внутрішнього ринку транспортного машинобудівництва за рахунок активізації виробництва імпортозаміщуючої продукції рухомого складу залізничної галузі.

Виходячи з цього в статті зроблено акценти на можливості вітчизняного машинобудування в контексті поставлених завдань у державних програмах оновлення рухомого складу залізничної галузі із урахуванням максимально мотивованого імпортозаміщення. Основні напрями оновлення рухомого складу визначено Комплексною програмою оновлення залізничного рухомого складу України на 2008–2020 роки та Концепцією державної цільової програми впровадження на залізницях швидкісного руху пасажирських поїздів на 2005–2015 роки.

Так, у Комплексній програмі визначається, що вирішення завдань оновлення рухомого складу вимагає «...часткового залучення іноземних виробників» [1, с. 9]. Безперечно, що виробити всю лінійку номенклатури рухомого складу неможливо і закупувати її необхідно, але насамперед необхідно шукати напрями мінімізації таких закупівель, орієнтуючись на технічні можливості вітчизняних виробників.

Акцент на пріоритети політики імпортозаміщення є актуальним та своєчасним. Це твердження ґрунтується на ана-